

Magdalena Zubańska, Grzegorz Filipek

Dokumentowanie oględzin miejsca zdarzenia

– przesłanki koniecznych zmian

Documenting of crime scene examination

– *premises for necessary changes*

Abstract

Each incident (crime or accident) leads to the creation of traces at the scene of the incident. The place is changed, and the image of these changes has great information potential. Generally speaking, the inspection of the scene of the incident is an activity aimed at disclosing, recording and securing this information. This is an activity that is complex in many respects and unique, which should be emphasized. Ergo, documenting it is crucial. Documentation of the inspection requires the form of a protocol. It is a basic document for maintaining procedural forms and making specific arrangements. The course of the crime scene investigation may also be recorded using an image or sound recording device. The cognitive value of both types of documentation is definitely different. Technical documentation has a greater cognitive potential and from the point of view of further activities, its importance is crucial, especially in the case of incident sites with a complicated factual state, extensive sites or located in hard-to-reach areas. In the study, the authors ask whether the basic form of documenting inspections fits into the realities of today's times. Forms of communication evolve; in digital reality, the dimension and role of the written word are different. Considerations were made regarding the concept of a solution that would enable comprehensive, so to speak, documentation of crime scene investigation. It was taken into account that this is an evidentiary act, the performance of which, as well as its recording, cannot violate the rules of criminal procedure.

Keywords: *scene of crime, crime scene investigation, crime scene report, technical documentation, new technologies*

Dr hab. Magdalena Zubańska, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Polska, ORCID: 0000-0003-3316-1188, e-mail: magdalena.zubanska@interia.pl

Mgr Grzegorz Filipek, koordynator Zespołu ds. Katastrof, Wydział Kryminalny, Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, biegły sądowy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, Polska, ORCID: 0009-0008-1628-5633, e-mail: bieglybhpfilipek@gmail.com

Data zgłoszenia tekstu przez autorów: 24.04.2024 r.; data zaakceptowania do publikacji: 2.09.2024 r.

Streszczenie

Każde zdarzenie (przestępstwo lub wypadek) prowadzi do powstania śladów na miejscu tegoż zdarzenia. Miejsce zostaje zmienione, a obraz tych zmian ma duży potencjał informacyjny. Oględziny miejsca zdarzenia to czynność, której celem jest ujawnienie, utrwalenie i zabezpieczenie tych informacji, ogólnie rzecz ujmując. Co należy podkreślić, jest to czynność rozbudowana pod wieloma względami i niepowtarzalna. Ergo znaczenie kluczowe ma jej utrwalenie. Dokumentowanie oględzin wymaga formy protokołu. Jest to podstawowy dokument zachowania form procesowych i dokonywania określonych ustaleń. Przebieg oględzin może być także utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk. Wartość poznawcza obu tych rodzajów dokumentacji jest zdecydowanie odmienna. Dokumentacja techniczna ma większy potencjał poznawczy i z punktu widzenia dalszych czynności jej znaczenie jest kluczowe, szczególnie w przypadku miejsc zdarzeń o skomplikowanym stanie faktycznym, miejsc rozległych, czy też usytuowanych w trudno dostępnym terenie. W opracowaniu autorzy stawiają pytanie, czy podstawowa forma dokumentowania oględzin wpisuje się w realia obecnych czasów. Formy przekazu ewoluują; w rzeczywistości cyfrowej wymiar i rola słowa pisanego są inne. Podjęto rozważania odnośnie koncepcji rozwiązania, które w założeniu umożliwiłoby kompleksowe, by tak rzec, dokumentowanie czynności oględzin miejsca. Uwzględniono przy tym, że chodzi o czynność dowodową, której zarówno realizacja czynności, jak i utrwalanie nie mogą uchybić zasadom procedury karnej.

Słowa kluczowe: *miejsce zdarzenia, oględziny miejsca, protokół oględzin, dokumentacja techniczna, nowe technologie*

1. Wstęp

Każde zdarzenie zawsze prowadzi do powstania śladów na miejscu tegoż zdarzenia. Obraz powstałych na miejscu zdarzenia zmian jest, najogólniej rzecz ujmując, następstwem obranego mechanizmu działania. Powyższe jest istotne z perspektywy procesu identyfikacji. Mianowicie jeśli dany czyn jest przestępstwem (przestępstwo jest zdarzeniem), to jednym z celów jest identyfikacja jego sprawcy. W przypadku pojawienia się wątpliwości, czy zdarzenie, do którego doszło, jest przestępstwem, ale ustalono, że popełnił je człowiek, to celem jest również jego identyfikacja. Miejsce zdarzenia ma niezaprzeczalnie duży potencjał informacyjny. Ergo znaczenie pierwszorzędne mają wszystkie czynności procesowe i kryminalistyczne przeprowadzane na miejscu zdarzenia. Gromadzenie wszelkich informacji (m.in. charakterystycznych dla sprawcy i sposobu jego działania) zaczyna się już podczas badania miejsca zdarzenia. W całym zespole działań składających się na kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia centralną pozycję zajmują oględziny – czynność polegająca na zmysłowym poznaniu wycinka przestrzeni lub pomieszczenia¹, ogólnie rzecz ujmując. Z perspektywy kryminalistyki jest to podstawowa czynność, która stanowi punkt wyjścia do dalszych czynności technicznych i taktycznych². Wypada nadmienić, że już Edmond Locard oględziny właśnie uznawał za podstawowy sposób poznawania prawdy obiektywnej³. Podobny pogląd prezentował Józef Wójcikiewicz. Jego zdaniem są one najważniejszą czynnością procesową i kryminalistyczną; błędy popełnione w ich trakcie z reguły okazują się nieodwracalne i niejednokrotnie bardzo dolegliwe w skutkach⁴. Należy to zaakcentować. W wielu przypadkach oględziny miejsca zdarzenia stanowią (powinny stanowić) fundament całej sprawy. Prawidłowo przeprowadzone (kluczowe jest m.in. utrwalenie czynności) są podstawą prowadzonego procesu wykrywczego⁵, ale nie tylko. Jak twierdził Tadeusz Hanausek, czynności te powodują często rozpoczęcie procesów identyfikacyjnych, gdyż ujawniają na badanym miejscu rzeczy i ślady wspomagające identyfikację⁶. Generalnie przekonanie o znaczącej roli oględzin miejsca jest ugruntowane. Czynność spełnia istotną rolę dowodową i w judykaturze ta problematyka zajmuje miejsce szczególne⁷, co nie zaskakuje. Oględzinom (różnym ich aspektom) poświęcono dotychczas imponującą liczbę opracowań, jednakże temat nie został wyczerpany. Przeciwnie – złożona natura tej procesowo-kryminalistycznej czynności jest i będzie nadal przedmiotem dociekań procesualistów, kryminalistyków, medyków

¹ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2001, s. 90.

² B. Grzelak, A. Solarz [red.], *Ślady. Metodyka ujawniania i zabezpieczania śladów oraz pobierania materiału porównawczego*, Warszawa 1967, s. 5.

³ Szerzej na ten temat: E. Locard, *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937.

⁴ J. Wójcikiewicz, *Piękno przestępstwa. Prolegomena do estetyki sądowej*, Kraków 2020, s. 105.

⁵ Zob. C. Grzeszyk, *Taktyka wykorzystania wyników ekspertyz kryminalistycznych w postępowaniu karnym ze szczególnym uwzględnieniem ekspertyzy daktyloskopijnej*, [w:] *Problematyka etyczna w kryminalistyce. Materiały V Sympozjum Metodologii Kryminalistyki i Nauk Pokrewnych*, red. J. Widacki, Katowice 1984, s. 71 i n.

⁶ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 83.

⁷ Por.: V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, *Oględziny miejsca. Teoria i praktyka*, Toruń 2011; K. Witkowska, *Oględziny. Aspekty procesowe i kryminalistyczne*, Warszawa 2013.

sądowych, teoretyków i praktyków⁸, z wielu powodów. Wydaje się jednak sprawą niewątpliwą, że sporo zainteresowania poświęca się kwestiom dotyczącym utrwalania i technicznej dokumentacji oględzin, zwłaszcza w przypadku gdy ich przedmiotem jest miejsce. Z racji możliwości technologicznych uwaga koncentruje się w głównej mierze na rozwiązaniach technicznych. W niniejszym opracowaniu odwołano się do tych zagadnień, jednakże cel rozważań sprowadza się do problemu podstawowej dokumentacji oględzin miejsca i aspektów dotyczących jej wartości poznawczej, a w konsekwencji do pytania o faktyczne znaczenie tego materiału w postępowaniu.

Dla porządku wypada wspomnieć, że w procesie karnym oględziny służą realizacji dyrektywy wynikającej z treści art. 2 § 1 Kodeksu postępowania karnego⁹. Przedmiotowa czynność poddana jest rygorom sprecyzowanym w odpowiednich przepisach k.p.k. oraz w innych aktach prawnych¹⁰. Podkreślenia wymaga, że podstawą możliwości efektywnego, dowodowego wykorzystania oględzin miejsca jest ich prawidłowa, pełna dokumentacja¹¹. Ilość informacji zgromadzonych i utwalonych podczas oględzin w znacznej mierze determinuje kierunki dalszego działania organów ścigania. Generalnie utrwalenie przebiegu i wyników tej czynności to kwestia relewantna, zważywszy na to, że oględziny zaliczane są do kategorii czynności niepowtarzalnych. Ustawodawca wskazał, że dokumentowanie oględzin wymaga formy protokołu. W świetle dyspozycji art. 143 k.p.k. protokół jest obligatoryjną formą dokumentowania czynności. Jego sporządzenie daje możliwość (takie jest wskazanie) odtworzenia przebiegu oględzin. Chodzi przede wszystkim o utrwalenie dowodu, co zwalnia organ orzekający z obowiązku samodzielnego dokonania danej czynności procesowej i umożliwia kontrolę formalną i materialną poprawności oraz kompletności oględzin¹². Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że ograniczenie dokumentowania oględzin wyłącznie do protokołu jest z punktu widzenia procedury karnej dopuszczalne, jednakże – z uwagi na wartość poznawczą tego dokumentu – obarczone dużym ryzykiem. Z kolei w dyspozycji art. 147 § 1 k.p.k. ustawodawca odniósł się (lakońicznie) do kwestii utrwalania przebiegu oględzin za pomocą aparatury rejestrującej obraz lub dźwięk. Chodzi o techniczne dokumentowanie czynności. Według doktryny oględziny to permanentny stan aktywności intelektualnej organu procesowego i specjalistów obowiązkowo z nim współdziałających

⁸ Por. J. Gurgul, *Osobowe aspekty oględzin szczególnie miejsca i zwłok*, [w:] *Procesowo-kryminalistyczne czynności dowodowe. Materiały konferencyjne. Stan prawny na dzień 1 stycznia 2001 r.*, red. M. Lisiecki, M. Zajder, Szczytno 2003, s. 54.

⁹ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.) – dalej k.p.k.

¹⁰ Zob. J. Wojtasik, *Kryminalistyczne przesłanki decyzji o dokonaniu oględzin miejsca*, [w:] *Jure et facto*, red. J. Wójcikiewicz, Kraków 2006, s. 141 i n.

¹¹ Por. A. Leciak, *Recenzja książki Violetty Kwiatkowskiej-Wójcikiewicz pt. „Oględziny miejsca. Teoria i praktyka”*, wydawnictwo TNOiK Dom Organizatora, Toruń 2011, s. 367, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2012/1(3), s. 120 i n.

¹² M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2009, s. 435; K. Witkowska, *Procesowe aspekty utrwalania przebiegu i wyników oględzin*, „Przegląd Sądowy” 2011/5, s. 30-31; E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008, s. 229.

w ujawnianiu i zabezpieczeniu śladów czynu oraz opracowywaniu dokumentacji technicznej¹³. Uznając trafność tego stanowiska, należy stwierdzić, że w przypadku oględzin miejsca to właśnie dokumentacja techniczna – będąca załącznikiem do protokołu – ma znaczenie fundamentalne. Słowo pisane niewątpliwie ustępuje miejsca zapisom wizualnym. Istota poruszanego problemu dotyczy szeroko rozumianego dokumentowania czynności oględzin miejsca zdarzenia. Reguły taktyczne realizacji wspomnianej czynności dowodowej, w tym metody, sprzęt i środki wykorzystywane w trakcie oględzin, zostały wypracowane przez kryminalistykę. Ergo należy uznać, że doskonalenie metod utrwalania i dokumentowania rzeczonyj czynności wpisuje się w zainteresowania tej dyscypliny. Sytuacja może się jednak komplikować o tyle, że chodzi o koncepcję rozwiązania dotyczącego podstawowej formy utrwalania czynności oględzin miejsca. Niewątpliwie jest o czym dyskutować.

2. Niedostatki podstawowej formy dokumentowania czynności versus poznawcze walory dokumentacji technicznej

Każdemu zdarzeniu można przypisać pewną logikę, która – obrazowo rzecz ujmując – odwzorowuje się w miejscu, gdzie do zdarzenia doszło. Kwestią węzłową jest utrwalenie oględzin miejsca zdarzenia. Przebieg i wyniki rzeczonyj czynności muszą być wiernie odzwierciedlone. Dokumentacja nie może być w żadnym razie zaniedbana. Ciężar powinności w tym zakresie spoczywa na prowadzącym czynność oględzin organie procesowym, który ponosi odpowiedzialność za ich przebieg i wyniki. Co do zasady utrwalenie czynności oględzin ma spełnić następujące cele:

- utrwalić dokonywane konstatacje dla organu prowadzącego oględziny, aby mógł je następnie zreasumować, zbiorczo przeanalizować i wykorzystywać w dalszym postępowaniu dochodzeniowo-śledczym;
- utrwalić topografię, wygląd i właściwości sytuacyjne miejsca oraz środki dowodowe i ich źródła dla innych decydentów procesowych, zwłaszcza dla sądu;
- umożliwić w przyszłości ocenę wniosków i wersji sformułowanych teraz i później przez poszczególne organy procesowe;
- umożliwić kontrolę formalnej i materialnej poprawności oraz kompletności oględzin¹⁴.

Jak już akcentowano, dalsze czynności i działania organów ścigania w stopniu znacznym warunkuje ilość zgromadzonych danych oraz poczynionych podczas oględzin miejsca zdarzenia ustaleń.

Metody i rozwiązania techniczne (sprzęt i środki) służące dokumentowaniu czynności oględzin są różne. Wymagany przez ustawodawcę (przepisem art. 143 k.p.k.) protokół stanowi podstawową formę dokumentowania prowadzonych w ramach postępowania karnego czynności, w tym m.in. oględzin. Rzeczony dokument

¹³ Szerzej na ten temat: M. Zubańska, *Nowe technologie w kryminalistyce. Aspekty prawne i kryminalistyczne*, Olsztyn 2019, s. 91-108; J. Wojtasik, *Kryminalistyczne...*, [w:] *Jure...*, s. 141-150.

¹⁴ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępa, *Kryminalistyka...*, s. 435.

powinien być sporządzany na miejscu oględzin w trakcie realizacji czynności. Przepisy procesowe nie normują techniki protokołowania. Ustawodawca wskazał, o czym już wspomniano, że przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk (art. 147 § 1 k.p.k.). Co istotne, zgodnie z zasadą obiektywizmu w sporządzanej dokumentacji prowadzący czynność powinien utrwalić stan faktyczny w chwili oględzin, zgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, eliminując własne wnioski oraz domniemania. Znaczenie precyzji zapisów w protokole jest jedną z cech bezstronności¹⁵. Zarówno protokół oględzin, jak i załączana do protokołu dokumentacja techniczna powinny być użyteczne, komunikatywne i stanowić spójną całość. Można by powiedzieć, że powinny zawierać sumę danych o czynie i jego sprawcy. *In praxi* tym wymogom niejednokrotnie trudno sprostać; przyczyn jest wiele. Bez wątplenia jednak techniczna forma dokumentowania efektywniej realizuje cele utrwalania oględzin.

Dla protokołu, jako podstawowego dokumentu zachowania form procesowych i dokonywania określonych ustaleń, zarezerwowana jest forma pisemna. Prawidłowo sporządzony protokół stanowi (powinien stanowić) w toku późniejszego postępowania dowód z dokumentu. By był to dowód pełnowartościowy, powinien zostać sporządzony tak, by dla sądu okazał się podstawą samodzielnego wnioskowania o czynie i jego okolicznościach¹⁶. *Ergo* z protokołu musi dostatecznie jasno wynikać stwierdzenie istnienia lub nieistnienia faktów, o które chodzi, tzn. treści w nim zawarte muszą być jednoznaczne i czytelne, w dosłownym rozumieniu tych pojęć. Obrazowo rzecz ujmując, informacje w protokole powinny być uchwycone i utrwalone, jak w kadrze (porównanie nie jest tu przypadkowe). Nie budzi zastrzeżeń uwaga, że sporządzenie dokumentu spełniającego takie wskazania wymaga wprawy i umiejętności. Są podstawy twierdzić, że z punktu widzenia przyszłych czynności wykrywczych i dowodowych protokół nie jest idealną formą utrwalania przebiegu i wyników oględzin, zwłaszcza gdy przedmiot oględzin stanowi miejsce. Przyczynia się do tego wiele czynników. Przede wszystkim *sui generis* problemem jest opis słowny, który jako taki ma wady; nie przemawia do wyobraźni, nie daje plastycznej wizji danego miejsca¹⁷. Wskazuje się, że opisy niejednokrotnie są wybiórcze. Znajdują się w nich niejednoznaczne określenia. Trudno wyeliminować tendencje do subiektywnego interpretowania znaczenia postrzeganych faktów. Wieloznaczność słów, jak również całych sformułowań, zawartych w protokole, staje się (na dalszych etapach postępowania) zarzewiem sporów procesowych o to, co dokładnie, gdzie i jak zabezpieczono¹⁸. Jako błędy wymienia się umieszczanie w opisach przypuszczeń, wniosków, opinii, nieostrych pojęć w opisie punktów stałych, odległości oraz cech przedmiotów i śladów.

¹⁵ J. Gurgul, *Standardy postępowania dla kierujących oględzinami miejsca zdarzenia. Próba komentarza*, cz. 2, „Prokuratura i Prawo” 2000/11, s. 125.

¹⁶ Zob. M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępa, *Kryminalistyka...*

¹⁷ A. Leciak, *Oględziny miejsca zdarzenia, utrwalanie ich przebiegu i wyników w nowym k.p.k. oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego*, [w:] *Nowoczesność oględzin procesowo-kryminalistycznych. Studia i materiały*, red. M. Zajder, M. Goc, Szczytno 1999, s. 25, 28.

¹⁸ J. Gurgul, *O organizacyjnych i psychologicznych problemach oględzin miejsca z perspektywy doświadczeń praktyka*, „Problemy Kryminalistyki” 2010/269, s. 34.

Istotny problem stanowi niejednokrotnie niepoprawny język i układ logiczny treści. Stwierdza się przypadki niezgodności opisu z materiałem ilustracyjnym¹⁹. Ta ostatnia okoliczność sprawia, że nie można podzielić poglądu, iż jeżeli czynność procesową utrwała się za pomocą urządzeń rejestrujących obraz, to zapisy w protokole można ograniczyć do najbardziej zasadniczych kwestii. Wspomnieć należy wreszcie i o tym, że każdy człowiek ma naturalne prawo do posiadania odmiennego poglądu odnośnie istotności tej samej informacji, a o jej ważności rozstrzygają też tkwiące w niej metafory, symbole oraz konotacje kulturowe, historyczne, krajobrazowe, geograficzne²⁰. Wskazane problemy nie są zupełnie nowe, jednak stale aktualne. Trzeba jednocześnie zwrócić uwagę, że skalę tych problemów w znacznym stopniu determinuje specyfika samego miejsca zdarzenia. Ścisłej mówiąc, chodzi m.in. o następujące aspekty: usytuowanie miejsca, jego rozległość, jak również stopień skomplikowania stanu faktycznego. Istotny wpływ mają same okoliczności, w jakich oględziny miejsca są prowadzone i tym samym sporządzany jest protokół. Nie bez znaczenia pozostają warunki atmosferyczne, oświetlenie, otoczenie, a także presja czasu – czynnik, który w praktyce trudno wyeliminować. Tymczasem oględziny miejsca są czynnością czasochłonną. Syntezując wskazane czynniki, należy dojść do konkluzji, że nie można oczekiwać, by utrwalaony w protokole obraz miejsca zdarzenia odzwierciedlał stan faktyczny czy nawet był jak najbardziej do stanu faktycznego zbliżony, zwłaszcza w przypadku miejsc rozległych, usytuowanych w trudno dostępnym terenie, miejsc mających skomplikowany stan faktyczny.

Ad extremum zasadne (czy też odważne) wydaje się pytanie: czy podstawowa forma dokumentowania oględzin miejsca nadal spełnia, w znaczeniu dosłownym, swoją rolę? Chodzi w szczególności o sposób jej sporządzania. Już od pewnego czasu uważa się, że technologie informacyjne zmieniają realia prowadzenia oraz dokumentacji czynności dowodowych, takich jak oględziny miejsca zdarzenia²¹. Wskazać można także na eksperyment procesowo-kryminalistyczny. Generalnie są podstawy, by uznać trafność tej tezy, a w konsekwencji przychylić się do postulatu odnośnie potrzeby zrewidowania metody sporządzania dokumentacji podstawowej z oględzin miejsca zdarzenia. Do takiej narracji uprawniają m.in. zachodzące zmiany, jeśli chodzi o formy podania i dystrybucji słowa pisanego. Niewątpliwie problem zasługuje na pogłębioną dyskusję, która powinna koncentrować się na koncepcji rozwiązania dedykowanego szeroko rozumianemu dokumentowaniu przebiegu i wyników oględzin. Postęp technologiczny ostatnich lat spowodował, że wytworzyło się szereg możliwości praktycznego wsparcia realizacji czynności dowodowych, w szczególności oględzin miejsca zdarzenia. Dlatego ten obszar badawczy w technice kryminalistycznej generalnie nie jest zaniedbany. Można wskazać

¹⁹ H. Grzywina, *Oględziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 2015, s. 31.

²⁰ Szerzej: A. Leciak, *Oględziny...*, [w:] *Nowoczesność...*, s. 25 i n.; E. Gruza, *Oględziny śledcze miejsca zdarzenia w praktyce procesowej*, [w:] *Problemy współczesnej kryminalistyki*, Warszawa 1996, s. 122–126; A. Leciak, *Utrwalanie przebiegu i wyników oględzin miejsca zdarzenia*, „Prokuratura i Prawo” 1998/9, s. 105 i n.

²¹ K. Krasowski, *Nowe technologie w realizacji i technicznej dokumentacji czynności oględzin*, [w:] *Przestępczość. Dowody. Prawo – Księga pamiątkowa ofiarowana prof. Bronisławowi Młodziejowskiemu*, red. J. Moszczyński, D. Sołodov, I. Sołtyśzewski, Olsztyn 2016, s. 187–195.

wiele takich przedsięwzięć²². Oferta nowoczesnych rozwiązań służących poznaniu i przeznaczonych do wykorzystania podczas oględzin miejsca zdarzenia jest szeroka. Trzeba jednak zauważyć, że efektem zrealizowanych bądź prowadzonych aktualnie przedsięwzięć badawczych są rozwiązania techniczne, w tym m.in. takie, których funkcjonalność nakierowana jest głównie na techniczne dokumentowanie czynności.

3. Techniczne utrwalanie miejsca zdarzenia a perspektywa zmian odnośnie formy dokumentacji podstawowej

Dokumentacja techniczna oględzin miejsca zdarzenia ma nieporównywalnie większy potencjał poznawczy niż dokumentacja podstawowa i jest bardziej użyteczna – taka konstatacja wynika z praktyki. Ten rozdział będzie postępował. Z jednej strony jest to następstwem rozwoju i możliwości technicznych artefaktów, które technika kryminalistyczna adaptuje sukcesywnie na swoje potrzeby, a z drugiej – dokonujących się zmian w zakresie form podania i dystrybucji słowa pisanego, o czym już wspomniano. Składowe dokumentacji technicznej ewoluują. Niezmiennie jednak zalicza się do nich: zdjęcia, nagrania wideo, szkice, plany – taki stan rzeczy pozostanie. Rejestracja obrazu pełni podstawową rolę w ramach technicznej dokumentacji oględzin od ponad stulecia²³. Krokiem milowym, jeśli chodzi o wizualizację miejsca zdarzenia, była implementacja do praktyki kryminalistycznej techniki skaningu laserowego 3D oraz dronów. O tych rozwiązaniach pisano kiedyś, że mogą być uznane za przyszłość technicznej dokumentacji czynności dowodowych. Istotnie praktyka dowiodła trafności tych założeń. Wdrożenie zaawansowanych technik utrwalania obrazu i wymiarowania miejsca zwiększyło, w sensie dosłownym, wartość danych – mowa tu o zapisie obrazu oraz jakości wizualizacji miejsca. Obecnie obu rozwiązań nie postrzega się już w kategoriach nowych technologii w kryminalistyce. Intensywność ich wykorzystywania w praktyce to już inna kwestia, uwarunkowana wieloma czynnikami. Jednym z nich jest dostępność; chodzi mianowicie o to, aby technik kryminalistyki posiadał odpowiedni sprzęt na wyposażeniu służbowym. Istotna jest także kwestia samej zasadności (potrzeby) utrwalania i inwentaryzacji danego miejsca zdarzenia z wykorzystaniem tych zaawansowanych rozwiązań.

²² Dla przykładu można wymienić: projekt „Infrastruktura i urzędnicy oraz procedury techniczno-prawne związane z zabezpieczaniem i przechowywaniem tzw. trudnych dowodów procesowych” – projekt finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, realizowany w ramach konkursu nr 4/2013 na wykonanie projektów w zakresie badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa; projekt „Mobilny zestaw do analizy oraz likwidacji skażeń wspierający działania kontrterrorystyczne na miejscu zdarzenia CBRN-E” – realizowany w ramach konkursu nr 9/2018 na wykonanie projektów w zakresie badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie; projekt IDVICTIM „Teleinformatyczny moduł wspomagania identyfikacji ofiar katastrof i ataków terrorystycznych” – zrealizowany w latach 2019–2022 przez konsorcjum Wojskowej Akademii Technicznej (lider) i firmę KenBIT, uzyskał dofinansowanie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa (DOB-BIO 10/05/03/2019).

²³ Zob. K. Krasowski, *Nowe...*, [w:] *Przestępczość...*, s. 187–195.

Omawianie innych jeszcze czynników wydaje się zbędne. Aktualnie bowiem istnieje pilna potrzeba zdefiniowania, by tak rzec, nowego obszaru zastosowania tych technologii (zważywszy na niedoskonałość dokumentacji podstawowej), a ściślej: koncepcji rozwiązania wykorzystującego ich funkcjonalności. Postęp technologiczny, będący imperatywem o dużej sile, stanowi asumpt (czy też stwarza okazję) do opracowania rozwiązań dedykowanych kompleksowemu dokumentowaniu oględzin miejsca, o czym potem.

Należy powrócić do tezy, że utrwalony obraz miejsca zdarzenia powinien odzwierciedlać stan faktyczny. Nabiera ona bowiem szczególnego znaczenia (z uwagi na stopień trudności) w przypadku miejsc zdarzeń o skomplikowanym stanie faktycznym, miejsc rozległych, czy też usytuowanych w trudno dostępnym terenie. Chodzi przede wszystkim o takie zdarzenia jak: katastrofy w ruchu drogowym, lotniczym lub kolejowym, katastrofy budowlane, katastrofy przemysłowe, miejsca wybuchu materiałów i urządzeń wybuchowych, zamachy terrorystyczne²⁴, miejsca zdarzeń z użyciem broni palnej czy miejsca nielegalnej produkcji substancji kontrolowanych. Trzeba zauważyć, że w niektórych przypadkach problemem relevantnym jest przede wszystkim utrudniony dostęp do samego miejsca zdarzenia, m.in. z przyczyn bezpieczeństwa (np. miejsce katastrofy przemysłowej czy budowlanej) bądź z przyczyn technicznych. Zastosowanie w takim przypadku techniki skanowania 3D oraz wizualizacja za pomocą drona (którego funkcjonalność może być rozszerzona poprzez wyposażenie w dodatkowy sprzęt) pozwala na dość sprawne i kompleksowe utrwalenie obrazu miejsca zdarzenia, jak również jego zwymiarowanie. Jeśli weźmie się pod uwagę ilość utrwalonych w ten sposób danych (pozwalających na wstępne wnioskowanie, a nawet podjęcie dalszych działań) i wielkość obrazowanego obszaru, to muszą ustąpić tradycyjne metody utrwalania obrazu, takie jak fotografia czy nagranie video. Od razu należy zaznaczyć, że nie jest to absolutnie negatywna recenzja wskazująca na nieprzydatność wymienionych rozwiązań. Chodzi jedynie o uwidocznienie tego, że możliwości tradycyjnych rozwiązań są w pewnych przypadkach ograniczone. Na marginesie podjętych rozważań warto podkreślić, że utrwalony obraz miejsca zdarzenia odzwierciedlający stan faktyczny (lub przynajmniej jak najbardziej zbliżony do stanu faktycznego) jest kluczowy z punktu widzenia także praktyki opiniodawczej. Doświadczenie biegłego opiniującego w sprawach związanych z wypadkami przy pracy wskazuje, że wizualizacja miejsca zdarzenia w czasie jak najkrótszym od zaistniałego zdarzenia i jak najwierniej odzwierciedlająca stan zastany bezpośrednio po zdarzeniu ma znaczenie pierwszorzędne. Jednym z istotniejszych ustaleń podczas opiniowania jest bowiem dokonanie rekonstrukcji przebiegu danego wypadku.

Nieodległych w czasie zdarzeń, którym dedykowane są, rzec można, takie zaawansowane technologie, można wskazać wiele. Ich ilość nie jest marginalna. Tylko

²⁴ Skoordynowane zamachy terrorystyczne i potrzeba równoczesnego prowadzenia czynności oględzin w więcej niż jednym miejscu zdarzenia, a także natychmiastowe współdzielenie pozyskanych informacji wydają się być wyjątkowo krytyczne nie tylko dla realizacji poszczególnych czynności oględzin, ale również dla efektywności całego procesu wykrywczego. Szerzej na ten temat: K. Krasowski, *Nowe...*, [w:] *Przestępczość...*, s. 187-195.

na terenie województwa śląskiego w ciągu ostatnich kilku lat odnotowano ich wiele i dla przykładu warto o kilku takich zdarzeniach wspomnieć. W lutym 2021 r. w miejscowości Piasek na terenie kompleksu leśnego doszło do katastrofy lotniczej z udziałem śmigłowca Bell 429 SP-KKS. W wyniku uderzenia o drzewa, a następnie o grunt nastąpiły defragmentacja śmigłowca i rozpad wraku na dwa duże elementy, mianowicie: korpus (wraz z silnikami i kabiną) oraz belka ogonowa. Pozostałe fragmenty śmigłowca zostały rozrzucone na znacznym obszarze gęsto zalesionego terenu. Kolejnym zdarzeniem w ruchu lotniczym była katastrofa samolotu Cessna 152 II, do której doszło w Rębielicach Królewskich w czerwcu 2022 r.²⁵ W miejscu pierwszego kontaktu statku powietrznego z ziemią, prawym skrzydłem, doszło do niewielkiej początkowo defragmentacji elementów płatów, usterzenia oraz śmigła przedniego. Następnie kilkadziesiąt metrów dalej – przy kontakcie kadłuba z ziemią – na obszarze o szerokości kilkudziesięciu metrów i długości kilkuset metrów doszło do oderwania wielu elementów konstrukcyjnych oraz rozpylenia na podłożu paliwa. Siła uderzenia spowodowała rozerwanie konstrukcji, a w konsekwencji zniszczenie każdego z głównych zespołów płatowca. Nastąpiło oddzielenie i zgniecenie części ogonowej, płata skrzydła oraz kadłuba. Ponadto wspomnieć trzeba, że z punktu widzenia realizacji oględzin zdarzeniem szczególnie dolegliwym jest wybuch; chodzi o skalę trudności przeprowadzenia tej czynności. W lutym 2022 r. w Krupskim Młynie na terenie zakładu NITROERG S.A. w budynku produkcji materiałów nitroestrowych doszło do wybuchu w trakcie procesu technologicznego²⁶. Całkowitemu zniszczeniu uległ jeden z budynków produkcyjnych. Powstało rumowisko złożone z fragmentów zawalanej konstrukcji obiektu oraz jego wyposażenia. Średnica strefy odłamkowania wynosiła ponad 50 m. W styczniu 2023 r. w budynku plebanii Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Katowicach-Szopienicach nastąpił wybuch gazu, co doprowadziło do całkowitego zawalenia się kilkukondygnacyjnej kamienicy. Bez wątpienia skomplikowany stan faktyczny, wynikający m.in. z usytuowania samego miejsca zdarzenia, występuje w przypadku katastrofy górniczej. Do najczęstszych przyczyn górniczych katastrof należą tąpnięcia wywołane silnymi wstrząsami górotworu, wybuchy pyłu węglowego oraz zapalenia i wybuchy metanu²⁷. W kwietniu 2022 r. doszło do serii wybuchów metanu w Kopalni Węgla Kamiennego „Pniówek” w Pawłowicach. Pierwszy wybuch 1000 m pod ziemią w ścianie N-6 nastąpił 20.04.2022 r. W dniu następnym doszło do kolejnej serii wybuchów w chodniku N-12 w rejonie wspomnianej ściany N-6²⁸. Z kolei 23.04.2022 r. miała miejsce katastrofa w zakładzie Ruch „Zofiówka” w Jastrzębiu-Zdroju.

²⁵ *Wypadek Cessny 152 w woj. śląskim*, <https://dlapilota.pl/wiadomosci/polska/wypadek-cessny-152-w-woj-slaskim> (dostęp: 21.03.2024 r.).

²⁶ *Wybuch w Nitroerg w Krupskim Młynie – Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach*, www.gov.pl (dostęp: 21.03.2024 r.).

²⁷ Szerzej na ten temat: *Katastrofy górnicze w polskich kopalniach węgla kamiennego*, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/134913-katastrofy-gornicze-w-polskich-kopalniach-wegla-kamiennego> (dostęp: 3.04.2024 r.).

²⁸ *Katastrofa górnicza w kopalni Pniówek*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Pni%C3%B3wek#:~:text=Katastrofa%20g%C3%B3rnicza%20w%20KWK%20Pni%C3%B3wek%20%E2%80%93%20seria%20wybuch%C3%B3w,0%3A15%20w%20%C5%9Bcianie%20N-6%2C%201000%20metr%C3%B3w%20pod%20ziemi%C4%85. (dostęp: 3.04.2024 r.).

Wskazuje się, że przyczyną był wysokoenergetyczny wstrząs połączony z wyrzutem metanu²⁹. W listopadzie 2023 r. w Zakładzie Górniczym Sobieski 500 m pod ziemią doszło do wypadku³⁰. Podczas prac wykonywanych przez 6-osobową grupę pracowników z oddziału wentylacyjnego doszło do rozerwania podziemnego rurociągu, przy którym się oni znajdowali. Jak już wspomniano, ilość takich złożonych pod wieloma względami zdarzeń nie pozostaje w skali roku marginalna i dla prowadzącego oględziny organu procesowego bez wątplenia wyzwaniem jest dokumentowanie czynności oględzin. Znaczenie pierwszorzędne, z punktu widzenia rekonstrukcji zdarzenia i ustalania jego przyczyn, ma wizualizacja miejsca i jego zwymiarowanie. Nie powinno budzić kontrowersji stwierdzenie, że przygotowanie dokumentacji podstawowej w przypadku takich „trudnych” miejsc zdarzeń może okazać się bardziej skomplikowane niż sporządzenie dokumentacji technicznej, a to za sprawą funkcjonalności wdrożonych do praktyki kryminalistycznej rozwiązań technicznych i nabytych już doświadczeń w ich zastosowaniu w praktyce.

Jeśli chodzi o technikę skanowania 3D, to wpisanie jej do katalogu rozwiązań kryminalistycznych z przeznaczeniem do rejestracji i wymiarowania miejsca zdarzenia w znacznym stopniu determinuje techniczna specyfikacja urządzenia. Uwaga ta odnosi się również do dronów. Doświadczenie w zastosowaniu podczas czynności procesowo-kryminalistycznych skanerów 3D oraz dronów wskazuje, że istotne są m.in. takie aspekty jak mobilność, niewielki stopień skomplikowania oraz pewna intuicyjność obsługi. W warstwie merytorycznej istotna jest wysoka jakość utrwalanego obrazu oraz możliwość oceny i weryfikacji obrazu w czasie rzeczywistym (już w trakcie skanowania). Nie widząc potrzeby, by w niniejszym opracowaniu szczegółowo omawiać sprzęt, który w praktyce jest wykorzystywany (poświęcono zresztą tym zagadnieniom już wiele uwagi), zdecydowano się jedynie wspomnieć o urządzeniach, bazując na posiadanym doświadczeniu w ich zastosowaniu podczas czynności oględzin. Urządzeniem, które spełnia wspomniane wymogi, jest m.in. przenośny skaner 3D firmy Emesent, model Hovermap ST-X. Może on stanowić integralny element wyposażenia funkcjonariusza dochodzeniowo-śledczego lub technika kryminalistyki. Uwagę zwraca mobilność urządzenia, jak również pamięć wewnętrzna 512 GB pozwalająca na ciągłe gromadzenie danych przez ok. 4 godziny. Zakres maksymalny skanu wynosi 300 m. W odróżnieniu od skanerów stacjonarnych skaner Hovermap ST-X doskonale radzi sobie ze skanowaniem w pomieszczeniach lub z bliskiej odległości; uzyskuje się wyniki z dokładnością do 50 cm. Z uwagi na niewielką wagę i wymiary skaner ma możliwość pracy w połączeniu z dronem³¹. Generalnie skanery 3D, zarówno ręczne, jak i stacjonarne, zdają praktyczny egzamin. Podczas czynności wykonywanych na miejscach wspomnianych katastrof lotniczych oraz wybuchów (w Krupskim Młynie i w Katowicach-Szopienicach) do skanowania

²⁹ *Katastrofa górnicza w kopalni Zofiówka (2022)*, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Zofi%C3%B3wka_\(2022\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Zofi%C3%B3wka_(2022)) (dostęp: 3.04.2024 r.).

³⁰ <https://www.pkw-sa.pl/aktualnosci/komunikat-w-sprawie-wypadku-na-zg-sobieski-29-11-2023-r> (dostęp: 3.04.2024 r.).

³¹ <https://emesent.com/hovermap-series/> (dostęp: 21.03.2024 r.).

wykorzystano skanery stacjonarne. Zdecydowanie krokiem naprzód jest zastosowanie skanera przenośnego podczas oględzin takich miejsc z uwagi na jego większą funkcjonalność. Warto tu wspomnieć, że we wrześniu 2023 r., przed planowaną akcją ratowniczą mającą na celu odnalezienie ciał zaginionych pracowników Kopalni Węgla Kamiennego „Pniówek”, przeprowadzono próby wykorzystania przenośnego skanera 3D w przypadku zdarzenia w zakładzie górniczym. We współpracy z Centralną Stacją Ratownictwa Górniczego w Bytomiu (dalej CSRG) przeprowadzono zakończone pozytywnym rezultatem próby użycia przenośnego skanera 3D do wizualizacji wyrobiska zakładu górniczego. Próby prowadzono na wyrobisku ćwiczebnym. Wykonany skan obrazował przebieg chodnika, elementy techniczne, jak również maszyny i urządzenia; umożliwił pozyskanie danych metrycznych w zakresie pomiaru odległości, wysokości, średnicy poszczególnych elementów oraz powierzchni chodnika i znajdujących się tam przedmiotów. Zgromadzenie takich danych z wyrobisk, gdzie doszło do zdarzenia, pozwala na uzyskanie odwzorowania stanu wyrobiska oraz dokładnych danych metrycznych umożliwiających ocenę skali wybuchu oraz jego skutków. Jest to niezmiernie ważne wówczas, gdy po zakończonej akcji ratowniczej nie ma możliwości ponownego wejścia do rejonu, w którym doszło do zdarzenia. Trzeba wspomnieć i o tym, że w przypadku bezpośredniego połączenia skanera z jednostką centralną zapisywany obraz przekazany jest bezpośrednio na monitor w czasie rzeczywistym. Poza tym nadmienić warto, że w trakcie testów skan wykonywali ratownicy CSRG. Po krótkim instruktażu bez trudu byli w stanie wykonać skany wskazanych miejsc. Obsługa urządzenia nie przysparza zatem kłopotów – to ważne. Sam czas wykonania skanu ograniczony jest tylko prędkością przemieszczania się osoby, która skanuje. Trzeba jednocześnie wspomnieć o bardzo istotnym wymogu, mianowicie: aby zastosować przenośny skaner 3D Hovermap ST-X w przypadku zdarzeń, do których dochodzi w podziemnych zakładach górniczych II, III i IV kategorii zagrożenia metanowego oraz w zakładach przemysłowych, gdzie wyznaczone są strefy zagrożenia wybuchem, konieczne jest uzyskanie przez producenta certyfikatu ATEX³², tzn. wtórnej ochrony przeciwybuchowej eliminującej źródła zapłonu takie jak iskry, które mogłyby doprowadzić do katastrofy w strefach zagrożenia wybuchem.

Wizualizacja miejsca za pomocą drona również pozwala na pozyskanie danych, których nie można zgromadzić, wykorzystując tradycyjne rozwiązania techniki

³² Wszystkie miejsca, gdzie istnieje zagrożenie życia i zdrowia ludzkiego, są objęte podwyższonymi normami bezpieczeństwa. Chodzi m.in. o produkty przeznaczone do miejsc zagrożonych potencjalnym wybuchem. Muszą one spełniać szereg wymagań prawnych, które opisane zostały za pomocą dyrektywy Unii Europejskiej. Skrót ATEX pochodzi od francuskiego pojęcia „*Atmosphères Explosibles*”, które oznacza atmosferę wybuchową. W 1998 r. wydana została dyrektywa ATEX USERS, która dotyczyła minimalnych wymagań bezpieczeństwa w miejscach pracy zagrożonych wybuchem. Polska przyjęła powyższe rozporządzenia wraz z jej wejściem do Unii Europejskiej w 2004 r. Obecnie obowiązuje dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/34/UE z 26.02.2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do urządzeń i systemów ochronnych przeznaczonych do użytku w atmosferze potencjalnie wybuchowej (Dz.Urz. UE L 96 z 29.03.2014 r., s. 309), tzw. dyrektywa ATEX, która wprowadzona została w 2016 r. Zob.: *Certyfikat ATEX – co to jest?*, <https://greenie-world.com/artukul/certyfikat-atex-co-to-jest/> (dostęp: 26.03.2024 r.).

kryminalistycznej. Możliwe jest przede wszystkim utrwalenie rozległego miejsca i jego poszczególnych elementów, w myśl zasady „od ogółu do szczegółu”. W praktyce użyteczny okazuje się mobilny dron DJI Mavic 2 Enterprise Advanced. Urządzenie zapewnia 30-minutowy lot. Posiada 2 wbudowane kamery, mianowicie: kamerę RGB 48 Mpix z 32-krotnym zoomem cyfrowym (o rozdzielczości wideo 4K, 2160p, do 30 fps, 2.7K, 1520p, do 60 fps, Full HD, 1080p, do 120 fps) oraz kamerę termowizyjną o wysokiej rozdzielczości z 16-krotnym zoomem cyfrowym³³. Co istotne, dron można wyposażyć w moduł RTK (Real-Time Kinematic), technologię pozwalającą na wykonywanie pomiarów z dokładnością do 1 cm. Nowa technologia i oprogramowanie w znaczny sposób redukują powstawanie tzw. błędów poziomego w warunkach idealnych. Chodzi o wbudowany odbiornik współpracujący z systemami lokalizacyjnymi takimi jak GPS, GLONASS, Galileo, Beidou oraz QZSS. Odbiornik drona, ustalając pozycję centryczną do wyznaczenia miejsca zlokalizowania, ma do dyspozycji większą ilość „widocznych” satelitów dzięki wspomnianym systemom – dlatego można dokonać precyzyjnego pomiaru miejsca. To zapewnia niezawodne i precyzyjne pozycjonowanie urządzenia. Istnieje możliwość użycia drona do wyznaczenia wirtualnych sektorów miejsca prowadzonych oględzin i wypozycjonowania punktów mających istotne znaczenie podczas czynności, w tym wyznaczenie SPO (stały punkt odniesienia) oraz punktów wyznaczających sektor czy sektory prowadzonych oględzin. Możliwe jest zatem rozpoczęcie oględzin w miejscu, do którego dostęp może być ograniczony lub wręcz niemożliwy. Z praktycznego punktu widzenia duże znaczenie ma miniaturyzacja sprzętu. Reasumując powyższe, nie ma wątpliwości co do użyteczności rozwiązań takich jak skaner czy dron. Zarejestrowane w ten sposób dane są w praktyce bardzo funkcjonalne. Można poddawać je na etapie kolejnych czynności różnym analizom.

Upowszechnił się pogląd, że na wadliwej ocenie zdarzenia może zaciążyć wadliwa dokumentacja czynności oględzin. W konsekwencji konieczna jest rewizja użyteczności podstawowej formy utrwalania oględzin miejsca zdarzenia. Jest to szczególnie ważne, gdy przedmiotem oględzin są takie miejsca, o których w tekście wspomniano i opatrzone stosownymi przykładami. Trzeba przychylić się do stanowiska, że stan obecny – jeśli chodzi o dokumentację podstawową oględzin miejsca – nie przystaje do bieżących realiów, zwłaszcza w przypadku niektórych miejsc zdarzeń. Niezbędne wydaje się usprawnienie realizacji czynności poprzez zmianę formuły dokumentowania, najogólniej rzecz ujmując. Chodzi też o unifikację sposobu utrwalania oględzin miejsca. Zasadne jest wykorzystanie w tym celu nowoczesnych rozwiązań technicznych. Postęp technologiczny w zakresie transmisji i przechowywania danych jest imponujący, co niewątpliwie w przypadku koncepcji takiego rozwiązania ma znaczenie. Punkt wyjścia powinien stanowić obowiązujący protokół oględzin, który należałoby przenieść na nośnik elektroniczny. Kwestia następna to – ogólnie mówiąc – funkcjonalność dedykowana wprowadzaniu danych oraz umożliwiająca określanie m.in. współrzędnych miejsca, jak również SPO. Istotna w tej specyfikacji jest

³³ <https://dji-ars.pl> (dostęp: 21.03.2024 r.).

funkcja, która praktycznie ułatwi i usystematyzuje wprowadzanie treści do protokołu. Relevantna jest wreszcie koncepcja funkcjonalności integrowania danych z dokumentacji podstawowej z danymi dokumentacji technicznej. Wyeliminowana musi być możliwość ingerencji w treść protokołu; w momencie jego zakończenia należy dokonać automatycznego zapisu i blokady pliku. Zarysowana koncepcja, jakkolwiek ogólna, stanowi przyczynek do podjęcia inicjatywy badawczej. Podążanie w kierunku zmian w zakresie podstawowej formy dokumentowania oględzin miejsca zdarzenia znacząco wpłynęłoby na unifikację czynności i ograniczyło do niezbędnego minimum konieczność opierania się na ludzkiej percepcji rzeczywistości. Instrumentalizacja działań generalnie zyskuje na znaczeniu. Należy jednocześnie podkreślić, że inicjatywa nakierowana na zmiany dotyczące protokolowania czynności dowodowej musi uwzględnić stanowisko praktyków procesu karnego, jak również przedstawicieli doktryny. Poza warstwą techniczną rozwiązania będzie kluczowe jego umocowanie formalne. Oględziny jako czynność dowodowa powinny być realizowane zgodnie z podstawowymi zasadami prawa karnego procesowego. W konsekwencji ramy zastosowania takiej technologii w czynności dowodowej wyznacza procedura karna.

4. Podsumowanie

Możliwości dokonania ustaleń faktycznych, jakie dają oględziny miejsca zdarzenia, są wielorakie i znaczące. Nie ma wątpliwości co do trafności i aktualności tej tezy. Znaczenie wspomnianej czynności jako źródła pozyskiwania dowodów rzeczowych zostało dostrzeżone i docenione już dawno, podobnie jak rola tych ostatnich jako ważnego i posiadającego przymiot obiektywizmu środka dowodowego³⁴. Upływ czasu nie zmienia tego stanu rzeczy. Co istotne, o wartości dowodowej śladów (przedmiotów) niezmiennie przesądza nie tylko ich prawidłowe ujawnienie i zabezpieczenie pod względem technicznym, ale także profesjonalizm sporządzonej *in concreto* dokumentacji czynności oględzin³⁵. Chodzi bowiem o dalsze czynności, dla których ta dokumentacja jest kluczowa. Ustalenia poczynione podczas oględzin, w tym ujawnione ślady i przedmioty, są środkiem wykorzystywanym do organizowania przesłuchań świadków i podejrzanych oraz weryfikowania i oceny wiarygodności ich relacji. Wnioski wynikające z oględzin stały się akceptowaną metodą rekonstruowania zdarzeń, a tym samym rozróżniania działań o charakterze przestępczym od zdarzeń stanowiących nieszczęśliwe wypadki czy zamachy samobójcze³⁶. Wykrycie sprawcy przestępstwa niejednokrotnie warunkuje niezwłoczne i sprawne przeprowadzenie tej procesowo-kryminalistycznej czynności. Uprawnione jest stwierdzenie, że oględziny stale będą przedmiotem zainteresowania m.in. kryminalistów. Właśnie z pozycji kryminalistyka za kwestię węzłową należy uznać inwentaryzację i utrwalenie stanu miejsca zdarzenia, i rozwiązania, które można w tym celu zastosować. Chodzi o podniesienie efektywności działań. Precyzyjne zarejestrowanie stanu miejsca z chwili

³⁴ J. Wojtasik, *Kryminalistyczne...*, [w:] *Jure...*, s. 141-150.

³⁵ Por. J. Gurgul, *O organizacyjnych...*, s. 34.

³⁶ J. Wojtasik, *Kryminalistyczne...*, [w:] *Jure...*, s. 141-150.

oględzin determinuje możliwość rekonstrukcji przebiegu zdarzenia. Warto bowiem wspomnieć, że gdy zasada bezpośredniości bywa z konieczności ograniczana, rola dokumentacji technicznej, zwłaszcza na etapie postępowania jurysdykcyjnego, jest nie do przecenienia³⁷. Tak samo wartościowa pod względem poznawczym powinna być dokumentacja podstawowa. Syntezując powyższe wskazania, kierunki dalszego doskonalenia czynności oględzin powinny koncentrować się obecnie nie tylko na rozwoju (bądź adaptowaniu) sprzętu i środków, które mogą usprawnić jej realizację, ale także na metodach dokumentowania czynności. Potencjał współczesnych technologii stwarza realne możliwości rozwijania koncepcji odpowiednich rozwiązań. Co warto zaakcentować, zainteresowanie powinno ogniskować się na dokumentacji podstawowej. Innymi słowy, powinna istnieć przestrzeń na taki kierunek badań. Jak postulował Józef Gurgul, sztukę protokołowania trzeba bowiem doskonalić systematycznie i na różne sposoby. Odwołując się do własnych doświadczeń, przyznawał on, że absolutnie wzorcowego protokołu chyba nigdy nie potrafił sporządzić³⁸. Traktując ten postulat (wcześniej już przywołany) jako pewien asumpt do działania, należy pochylić się nad odpowiedzią na pytanie: czy podstawowa forma dokumentowania (jaką jest protokół) oględzin miejsca zdarzenia przystaje do realiów obecnych czasów, zwłaszcza w przypadku miejsc zdarzeń, na które w tekście wskazano? Nie można rzecz jasna deprecjonować roli słowa pisanego, jednakże w rzeczywistości cyfrowej bez wątpienia jego wymiar jest inny. Formy przekazu generalnie ewoluują. Ekspansja nowych technologii nie jest dla słowa pisanego, by tak rzec, łaskawa. Poza tym informacje przekazywane w formie pisemnej są przyswajane i zapamiętywane inaczej niż treści wizualne czy dźwiękowe. Treści wizualne (m.in. zdjęcia, skany, filmy), zwłaszcza w przypadku miejsc zdarzeń o skomplikowanym stanie faktycznym, mają zdecydowaną przewagę jako forma przekazu. Ich rola jest wiodąca. Zasygnalizowany kierunek, w jakim powinien podążać rozwój nowych rozwiązań, wymaga przede wszystkim dostrzeżenia i zrozumienia potrzeby zmian przez odbiorców rzeczowej dokumentacji. Chodzi tu o prawniczą refleksję. Zmiany z pewnością muszą następować ewolucyjnie i nie ma co do tego wątpliwości. Realizacja czynności i jej utrwalanie nie może uchybić zasadom procedury karnej.

Generalnie rozwój nowych technologii stawia prawodawcy nowe wyzwania, *prima facie*. Jest o czym dyskutować. Na marginesie zasadniczego nurtu rozważań warto w podsumowaniu właśnie wspomnieć, że ustawodawca musi niewątpliwie zmierzyć się z nowymi problemami, w wielu obszarach prawa, będącymi następstwem doświadczanego postępu technologicznego. Niezaprzeczalnie korelacja pomiędzy trajektorią postępu technologicznego a prawem karnym jest dość ścisła. Prawodawca dostrzega konieczność zmian w prawie wynikających z rozwoju nowych technologii, jednakże rzeczywistość pozaprawna zmienia się znacznie szybciej niż prawo. Rozwój nauki zmusza zatem prawników do zastanowienia się nad potrzebą rewizji tradycyjnego sposobu myślenia o prawie i jego stosowaniu. Nauka prawa,

³⁷ Szerzej na ten temat: K. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, *Oględziny...*

³⁸ Szerzej: J. Gurgul, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 września 2015 r., sygn. II AKA 97/15, „Prokuratura i Prawo” 2017/1.*

prawnicy i sam prawodawca muszą zerwać ze złudzeniem „doskonałości prawa” i stawić czoła wyzwaniom, które rodzą nowe technologie, zanim rozdźwięk pomiędzy światem prawa a światem rzeczywistym osiągnie tak poważne rozmiary, że może to godzić w fundamenty, na których opiera się porządek prawny³⁹. Niewątpliwie takiej rewizji wymaga podstawowa forma dokumentowania oględzin niektórych miejsc zdarzeń. Z wielu przesłanek wynika potrzeba doskonalenia tego obszaru. Z pewnością powinien on stanowić przedmiot zainteresowania badawczego. Dla empirycznej kryminalistyki, naturalnie zorientowanej na rozwój i nowe technologie, postulowane zmiany i zarysowane potrzeby są zrozumiałe (nawet naturalne), m.in. z uwagi na ścisłą relację z pracą organów ścigania w zakresie ujawniania, zabezpieczania i gromadzenia informacji dowodowej.

Bibliografia

1. *Certyfikat ATEX – co to jest?*, <https://greenie-world.com/arttykul/certyfikat-atex-co-to-jest/>.
2. Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008.
3. Gruza E., *Oględziny śledcze miejsca zdarzenia w praktyce procesowej*, [w:] *Problemy współczesnej kryminalistyki*, Warszawa 1996.
4. Grzelak B., Solarz A. [red.], *Ślady. Metodyka ujawniania i zabezpieczania śladów oraz pobierania materiału porównawczego*, Warszawa 1967.
5. Grzeszyk C., *Taktyka wykorzystania wyników ekspertyz kryminalistycznych w postępowaniu karnym ze szczególnym uwzględnieniem ekspertyzy daktyloskopijnej*, [w:] *Problematyka etyczna w kryminalistyce. Materiały V Symposium Metodologii Kryminalistyki i Nauk Pokrewnych*, red. J. Widacki, Katowice 1984.
6. Grzywna H., *Oględziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 2015.
7. Gurgul J., *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 września 2015 r., sygn. II AKA 97/15*, Prokuratura i Prawo 2017, nr 1.
8. Gurgul J., *O organizacyjnych i psychologicznych problemach oględzin miejsca z perspektywy doświadczeń praktyka*, *Problemy Kryminalistyki* 2010, nr 269.
9. Gurgul J., *Osobowe aspekty oględzin szczególnie miejsca i zwłok*, [w:] *Procesowo-kryminalistyczne czynności dowodowe. Materiały pokonferencyjne. Stan prawny na dzień 1 stycznia 2001 r.*, red. M. Lisiecki, M. Zajder, Szczytno 2003.
10. Gurgul J., *Standardy postępowania dla kierujących oględzinami miejsca zdarzenia. Próba komentarza*, cz. 2, *Prokuratura i Prawo* 2000, nr 11.
11. Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2001.
12. Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Warszawa 2009.
13. *Katastrofa górnicza w kopalni Pniówek*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Pni%C3%B3wek#:~:text=Katastrofa%20g%C3%B3rnicza%20w%20KWK%20Pni%C3%B3wek%20%E2%80%93%20

³⁹ S. Tkacz, Z. Tobor [red.], *Prawo a nowe technologie*, Katowice 2019.

- seria%20wybuch%C3%B3w,0%3A15%20w%20C5%9Bcianie%20N-6%2C%2-01000%20metr%C3%B3w%20pod%20ziemi%C4%85.
14. *Katastrofa górnicza w kopalni Zofiówka (2022)*, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Zofi%C3%B3wka_\(2022\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_g%C3%B3rnicza_w_kopalni_Zofi%C3%B3wka_(2022)).
  15. *Katastrofy górnicze w polskich kopalniach węgla kamiennego*, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/134913-katastrofy-gornicze-w-polskich-kopalniach-węgla-kamiennego>.
  16. Krasowski K., *Nowe technologie w realizacji i technicznej dokumentacji czynności oględzin*, [w:] *Przestępczość. Dowody. Prawo – Księga pamiątkowa ofiarowana prof. Bronisławowi Młodziejowskiemu*, red. J. Moszczyński, D. Sołodov, I. Sołtyszewski, Olsztyn 2016.
  17. Kulicki M., Kwiatkowska-Wójcikiewicz V., Stęпка L., *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2009.
  18. Kwiatkowska-Wójcikiewicz V., *Oględziny miejsca. Teoria i praktyka*, Toruń 2011.
  19. Leciak A., *Oględziny miejsca zdarzenia, utrwalanie ich przebiegu i wyników w nowym k.p.k. oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego*, [w:] *Nowoczesność oględzin procesowo-kryminalistycznych. Studia i materiały*, red. M. Zajder, M. Goc, Szczytno 1999.
  20. Leciak A., *Recenzja książki Violetty Kwiatkowskiej-Wójcikiewicz pt. „Oględziny miejsca. Teoria i praktyka”*, wydawnictwo TNOiK Dom Organizatora, Toruń 2011, s. 367, *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury* 2012, z. 1(3).
  21. Leciak A., *Utrwalanie przebiegu i wyników oględzin miejsca zdarzenia*, *Prokuratura i Prawo* 1998, nr 9.
  22. Locard E., *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937.
  23. Tkacz S., Tobor Z. [red.], *Prawo a nowe technologie*, Katowice 2019.
  24. Witkowska K., *Oględziny. Aspekty procesowe i kryminalistyczne*, Warszawa 2013.
  25. Witkowska K., *Procesowe aspekty utrwalania przebiegu i wyników oględzin*, *Przegląd Sądowy* 2011, nr 5.
  26. Wojtasik J., *Kryminalistyczne przesłanki decyzji o dokonaniu oględzin miejsca*, [w:] *Jure et facto*, red. J. Wójcikiewicz, Kraków 2006.
  27. Wójcikiewicz J., *Piękno przestępstwa. Prolegomena do estetyki sądowej*, Kraków 2020.
  28. *Wybuch w Nitroerg w Krupskim Młynie – Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach*, www.gov.pl.
  29. *Wypadek Cessny 152 w woj. śląskim*, <https://dlapilota.pl/wiadomosci/polska/wypadek-cessny-152-w-woj-slaskim>.
  30. Zubańska M., *Nowe technologie w kryminalistyce. Aspekty prawne i kryminalistyczne*, Olsztyn 2019.